

ערב שבת קודש

עלון דו שבועי

ענג שבת

פרשת שמות - וארא

י"ח בטבת ה'תשע"ח (05.01.2018) יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים לעילוי נשמת הרב הצדיק יוסף שרביט צוק"ל ורעייתו אסתר ע"ה (שנה שלושים ושתיים) עלון מס' 07 (1205)

מועדי השבת שמות

ער"ש מוצ"ש	י-ם	17.30	16.14
	ת"א	17.31	16.28
	חיפה	17.29	16.17
	ב"ש	17.33	16.32
	אילת	17.31	16.25

זמני היום והלימודים היומיומיים:

מסבת שמות - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.07 - 5.06
זמן הנחת תפילין	5.53 - 5.53
הנץ החמה (מישור)	6.43 - 6.43
הנץ החמה (הנראה)	6.48 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.28 - 8.26
חצות היום	11.50 - 11.47
מנחה גדולה	12.20 - 12.17
שקיעת החמה	16.56 - 16.51
צאת הכוכבים ב'	17.46 - 17.41

דף יומי: שבועות לט - מה

מועדי השבת וארא

ער"ש מוצ"ש	י-ם	17.35	16.20
	ת"א	17.37	16.34
	חיפה	17.34	16.23
	ב"ש	17.39	16.38
	אילת	17.37	16.31

זמני היום והלימודים היומיומיים:

מסבת וארא - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.06 - 5.07
זמן הנחת תפילין	5.51 - 5.53
הנץ החמה (מישור)	6.41 - 6.43
הנץ החמה (הנראה)	6.47 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.29 - 8.28
חצות היום	11.52 - 11.50
מנחה גדולה	12.22 - 12.20
שקיעת החמה	17.02 - 16.57
צאת הכוכבים ב'	17.52 - 17.47

את העלון ניתן למצוא בפייסבוק תחת השם: "ענג שבת"

את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il וגם באתר מודעת בקטגוריית עלוני שבת ב"מדינת יהודה" www.moreshet.co.il

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 smuladv@netvision.net.il דוא"ל: עיצוב: חגאל שפיצברג 054-6695400

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **אריה מאיר** בן שלמה זאב בלדקובסקי ז"ל נפטר ב-כ"ד בטבת תש"ל. יהי זכרו ברוך!

הריון רב עוברי

הפרשה פותחת בניסיונות של פרעה להתמודד עם הבעיה הדמוגרפית, **"ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד, ותמלא הארץ אותם"** (שמות א' ז). בשלושה דרכים מנסה פרעה להתמודד עם בעיה זו, הראשונה, עבודת פרך. ההנחה כי תשישות גופנית ונפשית תמנע פרייה ורבייה נתבדהה **"וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ..."** השנייה, פרעה פונה למיילדות העבריות בבקשה כי ימיתו את הבנים הזכרים בתחבולה. גם ניסיון זה כשל, המיילדות טוענות כי בנות ישראל מסתדרות גם ללא מיילדות. הניסיון השלישי, הוראה גורפת לכל עמו להשליך ליאור את כל הבנים הזכרים. גם פנייה זו לא צלחה, **"וירב העם ויעצמו מאד"** (שם, שם, כ). המדרש דורש את המילה "וישרצו", כדרך השרצים, בעלי חיים, המרבים בוולדות **"כל אחת ואחת ילדה ששה בכרס אחד..."** (שמות רבה פר' א' אות ח'). המדרש דורש את ריבוי המיילים בפסוק המתארות את פרוין בני ישראל ועל סמך זה מניח אף ללידה של שישה או יותר בכרס אחת.

רבי אברהם אבן עזרא (רופא ופרשן בן המאה האחת עשרה), כותב את הדברים הבאים: **"רמז שילדו נשיהם תאומים ויותר, ואני ראיתי ארבעה בנים, שילדה אישה אחת. והרופאים נותנים טעם עד שבעה יגיעו בבטן אחת"** (אב"ע, הפירוש הארוך, שמות פר' א' פס' ז), ראיה לפירוש זה הוא מביא מהמציאות שבימינו **"אני ראיתי"**, הראיה היא מדברי הרופאים, כי יכולה כרס אחת, והיריון אחד, לשאת עד שבעה וולדות. במאמר מרתק מפי עטו של הרב יעקב מוך, מבאר הרב את דברי המדרש אודות ריבוי הצאצאים באופן שונה, לדעתו, לא מדובר על נשים שילדו שישה וולדות בלידה אחת, דבר שאינו מצוי, אלא הכוונה שכל אם, ילדה בממוצע שישה ילדים במהלך כל שנות פוריותה.

עקב העלייה בשכיחות הטיפולים לפריון, ומהעלייה במספר הלידות בגיל מבוגר, ובעיקר ההפריות החוץ גופיות, קיימת עלייה משמעותית במספר ההריונות מרובי העוברים, ביניהם הריונות עם שלושה עוברים ויותר ברחם.

ההלכה מתירה לדחות את נפש העובר כדי להציל את האם. כאן שיש כמה, רודפים הם העוברים אלו את אלו, כל אחד מן העוברים מסכן בעצם חיותו את אחיו ורודף לו. גדולי הרבנים התירו לדלל חלק מן העוברים. הנימוקים לכן, **ראשית**, ישנם פוסקים שהתירו את הריגת העובר גם לאחר שהוציא ראשו, ובתנאי שבטוחים שהאם והוולד ימותו שניהם (פנים מאירות ח"ג ס' ח') **שנית**, אין מדובר ב"הפחתת עוברים", אלא ב"החייאת עוברים" שהרי במצב הנוכחי כולם בחזקת אבודים, ואינו אלא כהורג מי שהוא כבר בחזקת הרוג, וכעין ההורג תינוק בן שמונה חודשים שאינו חייב עליו משום שפיקוח דמים (מקובל היה בתקופת התלמוד שבן ח' (חודשים) אינו חי, יבמות דף פ') **ושלישית**, אין הורגים העובר בידיים, אלא בדרך "גרמא" (הרב זילברשטיין 'אסיא' מ"ז-מ"ח כסלו תש"ן עמ' 7-13). יש שהתירו זאת מטעם אחר, והוא שאין עובר נחשב כחי לעניינים שונים, רציחה (רמב"ם הל' רוצח פ"ב ה"ו), חילול שבת, ועל כן תינוק כזה שאין איסור גמור ברציחתו, אין עניין להצילו ומותר להפילו (תחומין כרך י"ז, בין עובר לעובר, הרב פרופ' נחום רבינוביץ עמ' 340-343), כך גם מובא בשמו של הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל (נשמת אברהם חו"מ ס' תכ"ה ס"ק א' 21).

בשאלה את מי, או כמה עוברים להוריד, אין ההלכה מתערבת, את זאת יקבעו המומחים לאולטרסאונד מיילדותי, **"וראיתן על האבנים"** מן הסוג המודרני, כשמגמתם להמשיך דרכם של המיילדות העבריות **"ותחיינה את הילדים"**.

הרב **אברהם רזניקוב**, רב המרכז הרפואי, תל-אביב

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **גב נחמה פרידלנדר** ע"ה בת פנחס ז"ל, נפטרה ב-כ"ב בטבת. יהי זכרה ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **ר' נתן נטע** ב"ר יעקב יצחק גרינברג ז"ל, נפטר ב-כ"א בטבת תשכ"ז. יהי זכרו ברוך!

ש.ח. מנעולים (בגוש דן) פריצת מנעולים: בית ורכב החלפת צילינדרים: רגיל, רב בריח הוצאת מפתח שבור מהצילינדר **054-6695400**

פנטט בלעדי!

שב תריס
דואגים לביטחון ולבטיחות שלכם

מערכת להפעלת תריסים חשמליים בשבת ללא שעון שבת או מנאלה בעת הצורך. באישור רבנים ראשיים ופוסקי הדור www.halevisys.co.il 052-3211839

בזיזת ייאול גבית הלקוח ללא התחייבות

אחינות ומקצועיות

נגריית שינדלר
- בוטיק רהיטים בהתאמה אישית -

נגריית שינדלר מתמחה בבניית רהיטים ועבודות עץ בהתאמה אישית, תאום תכנון וביצוע מול אדריכלים/יות מעצבי/ות פנים ולקוחות פרטיים. **050-2561836**

הכן ביתך לקראת החורף

מערכות איטום חדשניות לגגות עד 8 שנות אחריות כולל גגות מרוצפים. איטום קירות חיצוניים, טיח, תפרים, סדקים והתזת סילרים ע"י סנפלינג. צביעת קירות חיצוניים בסנפלינג. התקנת מרזבים, עבודה מקצועית ויסודית

ירון **052-4012533**

דיני השבוע ומנהגיו

לעילוי נשמת
נחמה חיה כהן ע"ה
בת יצחק משה ושפרה קרוטהמר ז"ל

שבת פרשת שמות

ההפטרה: האשכנזים: "הבאים ישרש יעקב" (ישעיהו כז, ו). הספרדים: "דברי ירמיהו" (ירמיהו א, א). לפי הרמב"ם: "ויהי דבר ה' אלי" (יחזקאל טז, א)

שבת פרשת וארא

ההפטרה: "כה אמר ה'" (יחזקאל כח, כה).

שבת מברכינן

מברכים החדוש: שבט חודש שבט ביום הרביעי הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

המודל: אור ליום רביעי שעה 25, דקות ו-2 חלקים.

אין אומרים אב הרומים ואין מזכירים נשמות. במנחה אומרים "צדקתך".

יום שלישי: במנחה אומרים יום כיפור קטן ואין אומרים תחנון.

יום כפור קטן

ערב ראש חודש נקרא "יום כיפור קטן" (משנה ברורה תיז, ד) – תקנת הר"מ קורדינרו. מהטעם שבר"ח מתכפרים עוונות החדוש, והוא שנאמר: "זמן כפרה לכל תולדותם", לכן, המבקש בערב ראש חודש, יהיה לו ראש החדוש לכפרה שלמה.

אנשי מעשה נוהגים להתענות בו. טעם לדבר, כי ראש חודש הוא יום כפרה על עוונות החדוש שעבר, שהרי מקריבים בו שעיר החטאת, וכפי שאומרים במוסף של ראש חודש "זמן כפרה לכל תולדותם". גם אלה שאינם מתענים אומרים את סדר הסליחות עם תפילת מנחה (אך לא יאמרו "חלבי ודמי הנמעט בצומי" וכדומה).

מלבד ייחודו העצמי של "יום כפור קטן", ייחסו סגולות רבה לסליחות אלו להגן ולהציל מפני כל מיני גזירות רעות ופרענויות.

יום רביעי ראש חודש שבט

השוכח יעלה ויבוא בתפילת ערבית (יום שלישי בערב), אם נזכר לפני שחתם: "ברוך אתה ה', המחזיר שכינתו לציון" – חזר ל"עלה ויבוא". אם אמר כבר שם ה' – אינו חוזר. זה הכלל בערבית השוכח לומר יעלה ויבוא – אינו חוזר, מפני שאין מקדשים את החדוש בלילה (שולחן ערוך רמ"א תכב, א ומשנה ברורה ג, ג).

השוכח יעלה ויבוא בשחרית: או בתפילת מנחה, אם עדיין לא הזכיר את שם ה' בברכת 'המחזיר שכינתו לציון', חזר ואומר 'יעלה ויבוא'. ואם הזכיר כבר את שם ה', מסיים 'למדני חוקיך', וחזר ואומר 'יעלה ויבוא'... 'תחזינה'... (משנה ברורה תכב, ה, וביאור הלכה קיד). אם כבר סיים ברכת 'המחזיר' ועדיין לא פתח במלה 'מודים' אומר במקום זה 'יעלה ויבוא' וממשיך 'מודים אנחנו לך'. הנזכר אחרי שהתחיל 'מודים' ואילך שלא אמר 'יעלה ויבוא', כל עוד לא סיים תפילתו חזר ל'רצה' ואומר 'יעלה ויבוא' וממשיך כסדר התפילה עד גמירא. נזכר אחרי הפסוק 'היו לרצון' (השני – לפני 'עושה שלום'), חזר לתחילת שמונה-עשרה, אף כי לא עקר רגליו ואמר 'עושה שלום'. ואינו צריך לחזור 'ה' שפתי תפתח'. שולחן ערוך תכב, א ומשנה ברורה. שערי תשובה שם, ד וכך החיים טו).

השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בשחרית, וידע בעצמו שאם יחזור מיד להתפלל לא יספיק לומר הלל עם הציבור, יאמר תחילה הלל עם הציבור ואחר כך יחזור ויתפלל עוד פעם שמונה-עשרה. השוכח לומר יעלה ויבוא בתפילה, מתפלל פעמיים עמידה בתפילה הבאה.

שליח ציבור ששכח לומר בתפילת לחש 'יעלה ויבוא', כל עוד לא סיים חזרת הש"ץ דינו כדון היחיד ששכח וחזר כאמור לעיל. אך אם סיים תפילת הלחש – יכול לכוון לצאת ידי השלמה בחזרת הש"ץ (ולא צריך לחזור על תפילת לחש), אם בחזרת הש"ץ שכח ינהג בתפילת לחש, אבל אם נזכר לאחר סיום החזרה – מפני טורח הציבור שוב אינו חוזר מראש התפילה (שולחן ערוך קכז, ג ומשנה ברורה תכב, א), אלא סומך על תפילת מוסף שעתידי להתפלל.

יעלה ויבוא בברכת המזון

שכח לומר 'יעלה ויבוא' – אם עדיין לא אמר שם ה' בברכת בונה ירושלים, חזר ל'יעלה ויבוא' ובהנה ירושלים; ואם כבר סיים את הברכה, אך לא פתח עדיין בברכה שלאחריה ב'ברוך', אומר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר נתן ראשי חודשים לעמו ישראל לזכרון, וממשיך בברכה שלאחריה.

אקטואלי מפרשת השבוע

הרב הלל מרצבך,
רב קהילה ביד בנימין
וראש כולל לרבנים של איגוד רבני הקהילות

הכיסופים לארץ ישראל

מה משמעות השם גרשון?

בפרשתנו מסופר על לידת בנם של משה וצפורה, ועל שמו המיוחד: (שמות ב, כב): "וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גֶרְשֹׁם כִּי אָמַר: גַּר הֵיטִי בְּאֶרֶץ נְכַרִּיהָ".

יש ל**שאל** אודות שמו של גֶרְשֹׁם מספר שאלות:

- על איזה ארץ נכריה משה התכוון? בפשטות משה התכוון שהוא נמצא כעת בארץ מדין, והוא מרגיש גר משום שהוא איננו במקום ילדותו בארץ מצרים. אך על כך יש ל**שאל**, האם שאיפתו של משה זה לחזור למצרים?! זה החלום שלו? על שם געגועיו לחזור למצרים הוא קורא לבנו שם? באותה ארץ שרוצים להרוג אותו? במקום שמכים את אחיו? ועוד יש ל**שאל**, למה משה קורא לבנו גֶרְשֹׁם, שמשמעותו: "גר הייתי בארץ נכריה" – היה מתאים שיקרא לו שם אחר כגון: "גר-נכר" (גר בארץ נכר)?
- ועוד יש ל**שאל**, סתם אדם "גר" הוא אדם שנמצא "בארץ נכריה", אם כן מה החידוש שמשם מדגיש שהוא גר "בְּאֶרֶץ נְכַרִּיהָ"?

א. גר שם רחוק במדין

הרשב"ם ביאר שמשם התכוון בנתינת השם "גרשום" לומר שהוא גר שם, **במדין**, רחוק ממשפחתו ומעמו: "שכך משמע גרשם, גר שם בארץ רחוקה".

ב. גר שם במצרים

המלבי"ם (שמות ב, כב) ביאר שמשם קרא לבנו גרשום, כי רצה לזכור שמקום מגוריו הוא עם אחיו **במצרים**: "יודיע שהגם שנתישב במדין ונשא שם אשה והגם שברח ממצרים מפני מלשינות איש ישראל בכל זאת לא שכח **אהבת עמו**, והיה עינו **ולבו שם** כל הימים לשוב אליהם ולהושיעם, ומדין היתה ארץ נכריה בעיניו, וישיבתו שם גרות וטלטלה".

ג. גר ללא שום מקום בעולם

בעל הכתב הגדול ביאר שמשם הרגיש גר בעולם, וגרשום משמעותו "**גר משומם**". "לפי שהיה בורח מחמת מלך פרעה שבקש להרגו, והחזק להתהלך מגוי אל גוי, וגם שם לא היה בטח, לכן קרא אותו גרשום... מלת גרשם הוא מורכבת ופירושו **גר משומם** שלא ידע אנה ילך ומה יעשה". וכעין זה ביאר **הרש"ד הירש**: "גרשם, קרי 'גר שום' ולא: 'גר שם'; משורש 'שםם' – כנגד 'ארץ נכריה'. ולא משורש 'שם'. משה, אף שחופשי היה, חסר דאגות ואב למשפחה, הרי לבו היה את אחיו במצרים, ובמדין לא התערה. וזאת ביטא בשם, אותו נתן לבכורו".

ד. גר בעולם הזה

בעל האור החיים הקדוש ביאר שמשם הרגיש גר **בעולם הזה** כדרכם של הצדיקים, וביטא זאת בשם בנו: "על דרך אומרו (תהלים קי"ט) "גר אנכי בארץ", כי **הצדיקים** אינם בעולם הזה אלא **כגרים** בלא שום ישוב, והוא אומר גר הייתי מעודי ונוסף לי בארץ נכריה לצד שהיה חוץ מאחיו ובית אביו".

ה. אני גר שם בארץ ישראל

ואולי ניתן להציע הסבר נוסף: משה רבנו כל הזמן חושב על הארץ המובטחת, מקום כיסופי, **ארץ ישראל**. וכך אמר: אמנם אני נראה כמצרף, חי במדין, ומסתובב במדברות כרועה צאן, ובכל מקום אני: "גר בארץ נכריה", אך למען האמת: אני **גר שם**, בארץ ישראל. והטביע זאת בשם בנו היו למשה כיסופים לארץ ישראל, והטביע זאת בשם בנו גרשום. כעין מה שאמר ר' נחמן מברסלב: "כל מקום שאני הולך, אני הולך לארץ ישראל". וכעין הפיוט של ר' יהודה הלוי: "לפי במזרח ואנכי בסוף מערב".

נשנה לכסוף לקדושת ארץ ישראל, ומתוך כך נזכה לראות בבחינה ובתארת.

תפילת היחיד ותפילת הציבור

אברהם סדן
הארות מתוך הספר "שפתי תפתח"

"מצמיח קרן ישועה" (ב')

"אֶת צִמְחָה דוֹד עֲבָדָךְ מֵהֶרָה תְּצַמְחֵם...מְצַמֵּיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה". השימוש בדימוי של **צמיחה** בתהליך הגאולה, מאפיין **התפתחות**, ולא התפרצות פתאומית בבחינת "יהי אור". ב"**צמיחה**" זו גלום רעיון נוסף: "צמיחה", איננה מתייחסת ליצירה חדשה, אלא להתפתחותו של אובייקט קיים; אין צורך לייצר אותו, לזרוע אותו או לשתול, אלא רק להצמיח אותו. יתכן שאין אנו מבחינים מספיק בקיומו, אבל ברור הדבר **שואו קיים כאן ועכשיו**, ואינו אלא טעון התפתחות וצמיחה.

המסקנה שאנו נמצאים בכל עת בשלב משלבי הגאולה, גם אם זו לא תתחולל בדרך ניסית ופתאומית, נדרשה על ידי רבי יהושע בן לוי (סנהדרין, צ"ח): כתיב: "אֲנִי ה', בְּעֵתָה אֶחְיֶינָהּ" (ישעיהו ט';) אִם בְּעֵתָה" (בזמנה, ולא לפני כן) כליצד "אֶחְיֶינָהּ"? אלא – לא זכו (שלא עשו תשובה) – "בְּעֵתָה" זכו – "אֶחְיֶינָהּ". מקורו של מוטיב זה, בדברי הנביאים (ירמיהו ל"א): "בְּיָמֵים הָהֵם וְבֵעֵת הַהִיא אֶצְמִיחַ לְדוֹד צִמְחָה צִדְקָה" (זה מלך המשיח – רד"ק). חשיבותו של מוטיב הצמיחה נובע מִכֵּן שגילוי אורה של גאולה, מחייב **הסתגלות אליו**, ומחייב את **התאמתו ליכולת הקליטה שלנו** בכל דור ודור. הרעיון שהתגלות כבוד ה', איננו בהכרח אירוע אפקליפטי אלא התפתחות, נרמז בלשון הברכה: "וְיִסְאָף דָּוִד עֲבָדָךְ מֵהֶרָה לְתוֹכָהּ תְּכִינֵן"; אין המדובר בהופעת מלכות בית דוד וּמִלְךְ הַמְּשִׁיחַ בתפארתם; מדובר על **"הכנה"** – בעצם על **תהליך**, שיאפשר בסופו של דבר, את מלכות בית דוד כיעד הסופי בהתגלות כבוד ה' בעולמו.

התחינה **הרומת** קרן דוד – "קֶרֶן תְּרוֹם בְּיִשׁוּעָתְךָ" – דרושה, משום שזו כנראה עדיין מושפלת, וכלשון הפיוט הנאמר על ידינו בעשרת ימי תשובה ובתפילת הנעילה: "...וְעִיר הָאֵלִים מְשֻׁפֶּלֶת עַד שְׂאוֹל תְּחַתֶּיהָ". התייחסות זו לירושלים טעונה הסבר; האֵלִים נמצא בו אנו נמצאים, כשקיימת תנופת בניין פריחה וצמיחה של ירושלים וארץ ישראל כולה, יש עוד מקום לתחושה של השפלה "עַד שְׂאוֹל תְּחַתֶּיהָ"!!

התשובה לכך עולה מתוך השוואה בין ברכה זו, למוטיבים המקבילים לה בברכת הקדושה של ראש השנה. גם בברכת הקדושה של ראש השנה מופיע מוטיב הצמיחה: "...וְצִמְיַחְתָּ קֶרֶן לְדָוִד עֲבָדָךְ"; אלא שלא כבברכת החול, ישנו הבדל "קטן": "וְעִירִיכָה נֵר לְבָבִי יֵשִׁי מְשִׁיחָךְ". ה"נֵר לְבָבִי יֵשִׁי" איננו שולי; צרוף זה של "נֵר לְבָבִי יֵשִׁי", מְצִינָה שההנהגה הרוחנית מתלכדת עם המלכות – השלטון, והכרה בה משמעותה הכרת במלכות ה' בעולם. בלשונו של הרב קוק (אורות, להמלך האידיאות בישראל), המצב הטבעי בישראל הינו מצב שבו שתי האידיאות – האידיאה הא-לקית, והאידיאה הלאומית – משולבות זו בזו.

העדר ה"נֵר לְבָבִי יֵשִׁי" מתפילת החול, משמעותו שיכולה להתרחש "ראשית צמיחת גאולתנו", שתבוא לידי ביטוי בהתפתחותה של הנהגה לאומית, אבל תוך הסתייגות ואפילו פחד מאינטגרציה כלשהיא להנהגה הדתית – למלכות ה'. בהרבה מובנים יש כיום רצון סמוי או גלוי לקיבעון, סטיגנציה גלותית של מצב שבו היהודי מקיים את עבודת ה' שלו במסגרת ביתו ולכל היותר קהילתו, אבל לא מדינתו. ירושלים היא אמנם "בירת ישראל", אבל עדיין לא "עיר הָאֵלִים". כל עוד לא היתה ריבונות יהודית, היינו יכולים לומר שאֵכֵן "עִיר הָאֵלִים מְשֻׁפֶּלֶת"; אבל כיום, שקיימת ריבונות כזו, השפלה זו הֵלֵכה באמת "עַד שְׂאוֹל תְּחַתֶּיהָ", דווקא משום שהיא מתחוללת לנגד עינינו ותחת שלטון יהודי.

ההתנגדות לאינטגרציה מעין זו, נובעת בעיקרה מהשוואה לצורות ישום שחוכת של שלטון דתי, ש"רוממות ג-ל בגרוכם" אבל "חָרָב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם". כנגדן מלכות בית דוד הנושאת את אור ה' בעולם, מביאה צִדְקָה ויִשׁוּעָה, צדקה ומשפט, וימי ועונה; זאת הַרְשָׁע יָמִית בְּרוּחַ שְׁפָתָיו (ישעיהו י"א), ולא בחרב ובדם. לשם הכרה בכך דרוש כנראה תהליך **צמיחה והתפתחות**, שבו אור ה' יאיר הרבה פינות אפלות, ויביא לכך שהכרה ב"נֵר לְבָבִי יֵשִׁי" תהיה נחלתו של רוב העם היהודי. זה לא יקרה ביום אחד, אבל זה יקרה.

לתגובות: חפשו את הטור בפייסבוק zachi green | דוא"ל: asadan@gmail.com | 052-2718080 | **דוא"ל:** zachigreen2016@gmail.com | **נייד:** 054-3044095 | דוא"ל:

הורות וחינוך בראי הפרשה

צחי גרין
מנהל חטי"ב אמ"ת מודיעין
מנחה הורים בגיטת EQ

'ויגדל משה....'

מה היא אותה גדולה אותה הכתוב מתאר? בטור בשנה שעברה על פרשת שמות, כתבתי על החומר ממנו יוצקים מנהיגים. הפעם, נעסוק בעניין השלבים בהתפתחות האישיות. לגבי הביטוי 'ויגדל' ישנה מחלוקת בין רש"י לרמב"ן.

רש"י אומר 'והלא כבר כתיב ויגדל הילד אמר רבי יהודה בר"א הראשון לקומה והשני לגדולה שמינהו פרעה על ביתו' (ב, יא).

לדעת רש"י מדובר על גדולה ניהולית סוג של התפתחות וגדלות מקצועית-ניהולית. לעומתו, הרמב"ן הולך בכיוון אחר: 'שגדל והיה לאיש. כי מתחלה אמר ויגדל הילד (לעיל פסוק י), שגדל עד שלא היה צריך לגמלה אותו, ואז הביאתהו לבת פרעה והיה לה לבן כי לפני מלכים יתיצב, ואחר כך גדל והיה לאיש דעת... לפי הרמב"ן מדובר על התפתחות פיזית – אישיותית. הרמב"ן מביא בדבריו שלוש שאלות בהתפתחותו של ילד: תינוק מעט שאינו גמול, ילד גמול והשלב השלישי הוא 'איש דעת'. נעמיק מעט בפירושו של הרמב"ן.

הרמב"ן מבאר כי משה גדל והיה לנער. בתקופה זו מתאפיין הנער בהתפתחות מחשבתית משמעותית בה הוא גדל ועומד על זהותו. ילדים רבים עד גיל הנערות הינם 'ילדים מוצים' – ילדים שעושים את המצופה מהם ומרצים את הוריהם, משפחתם, חבריהם והסביבה בה הם נמצאים. בגיל הנערות, המתבגר מתחיל לעמוד על דעותיו עקב הדעת המבשילה בו ואז הוא מתנסה בכל מיני חוויות, חלקן חיוביות וחלקן בעייתיות יותר כאשר המשותף לחוויות אלה הוא העובדה שהמתבגר מבין שהעולם יותר גדול ממה שחשב עד כה ומעז להתנסות במגוון רחב של עניינים כולל חוויות של סיכון וחוויות של כישלון ובכך הוא מראה שהוא אדון לעצמו. על משה נאמר שיצא אל אחיו. לנו ברור כי אחיו הם בני ישראל אך מחלוקת מעניינת כאשר רבי אברהם בן עזרא פירש שאחיו אלה המצרים, ורמב"ן פירש, שאלה העברים. ואנו באים ואומרים כי נראה שבאמת משה הלך לבדוק מי הם אחיו ולהכריע בין הראב"ע לרמב"ן. נפש האדם אחת היא. הנפש של שנת 2017 זהה בהתפתחותה לנפש של 2017 לפני הספירה ולכל אורך ההיסטוריה. גם אצלנו בבית, אנו נתקלים בתופעה כזו כאשר בתחילה הילד הוא קטן נחמד ומתוק ומחייך לכל הסובבים אותו. בשלב מסיים מגלה הילד כי הוא בעל יכולות ומה כבר יקרה אם יצע את המשמה בניגוד למצופה ממנו? זהו השלב (סביב כיתה ה-ח, גילאי 11-15) בו הנער מתחיל לבעוט ולהתריס. אל תתפלאו אם מילד מתוק ונחמד, הפך ילדכם (או בתכם) לנער עצבני/ כעסן/ סרבו/ אלים וכ'. כל אלה הן תופעות של 'ויגדל', של השלב בו הנער בודק גבולות ומנסה למצוא את מקומו. בשלב זה, גם בבית הספר, חל שינוי. פעמים רבות שהנער עובר שינוי במקום הלימוד עת הוא מסיים שש שנות לימוד ועובר לבית הספר העל יסודי לכיתה ז ולרוב עד י"ב. בתקופה זו הורים רבים תולים את שינוי ההתנהגות בבית הספר אליו שלחו את הנער ואף מאשימים את בית הספר בשינוי. ההורים טוענים כי שלחו ילד נחמד נעים ורגיש ואילו עתה הנער נהיה שונה. שינוי זה אינו קשור כלל ועיקר למסוד הלימודי בו הוא נוטל חלק כי אם לגיל ועל כן אל לנו להאשים את המוסד הלימודי אך גם אל לנו להאשים את המבוגר. זהו שלב בהתפתחות האישיות שחשוב שנוכרי בו הכרה

של ההורים בשלב הזה, שלב הגדילה והמרד, תביא את הנער להתמודדות נכונה ולחזרה מהירה לשגרה. הורים שיעסו על צורת ההתנהגות של הנער ויטילו עליו הגבלות וכעסים, רק יחריפו את ההתמודדות של הנער עם תהליך פיתוח האישיות וממילא לבעיות יותר משמעותיות. ההמלצה היא ללוות את הילד בהרבה סבלנות ובהכוונה ובכך לסייע לו להתפתחות נכונה לצמוח לשלב הבא בתורת הנפש משלב הנעירות לשלב הבגרות.

לתגובות: חפשו את הטור בפייסבוק zachi green | דוא"ל: zachigreen2016@gmail.com | **נייד:** 054-3044095 | דוא"ל: